

Tematikus összeállítás

A HÉBER BIBLIA 21. SZÁZADI PERSPEKTÍVÁKBÓL

THE HEBREW BIBLE FROM 21ST-CENTURY PERSPECTIVES

VENDÉGSZERKESZTŐ: KOLTAI KORNÉLIA

BEVEZETŐ

INTRODUCTION

Koltai Kornélia

habilitált egyetemi docens

Eötvös Loránd Tudományegyetem Assziriológiai és Hebraisztikai Tanszék, Budapest

koltai.kornelia@btk.elte.hu

Hebraisztikai és judaisztikai tárgyú összeállításunk négy tanulmányt foglal magában, melyek mindegyike a zsidó–keresztény civilizációnk alapját képező szent szövegre, a Héber Bibliára fókuszál. Héber Biblia néven a világi tudományosság nevezi a kereszténység által Ószövetségként számontartott, a zsidó vallás által pedig *Tanakh*ként ismert ókori szövegtörzset (a *Tanakh*-elnevezés a könyvet alkotó nagyobb egységeket: a Tóra/*Tóra*, a Próféták/*Nevi'im* és az Írások/*Ketuvim* héber kezdőbetűi alapján jött létre).

A hebraisztika a héber nyelvvel, a héber nyelvű irodalommal, annak recepciójával, kultúrtörténeti kontextusával foglalkozik, és számos diszciplínát foglal magában, a bibliatudománytól kezdve a modern izraeli irodalomig (Israel Studies). A judaisztika szintén tudományágak sokaságát fedi le: a zsidóság vallás-, kultúra- és irodalomtudományát, valamint a zsidó társadalomtörténetet, tudománytörténetet is felöleli (Jewish Studies). A hebraisztika és a judaisztika kutatási területei között jelentősek az átfedések, a két fogalom használata esetenként össze is mosódik, hangsúlybeli különbségekről árulkodik csupán.

Jelen blokk szerzői az Eötvös Loránd Tudományegyetem (ELTE) Bölcsészettudományi Kar hebraisztika szakán diplomáztak az 1990-es években, így már több évtizede hivatásszerűen tanulmányozzák a Héber Bibliát és a köré épülő vallásokat, kultúrákat. Tudományos tevékenységükkel párhuzamosan oktatói te-

vékenységet is folytatnak: az ELTE-n és az Országos Rabbiképző – Zsidó Egyetemen (OR-ZSE) tanítják az ifjú nemzedékeket. Amint az az itt következő írásaikból is kiviláglik, a Héber Bibliát tudományos attitűddel, kutatói távolságtartással és interdiszciplináris jelleggel vizsgálják, ugyanakkor különféle módszerekkel, eltérő szemlélettel nyújtanak betekintést a bibliai héber nyelv sokrétűségébe, a legkorábbi zsidó fordítások témakörébe, a szöveg kulturális kontextusába, mágius, vallástudományi értelmezésébe és liturgikus funkciójába.

A *Magyar Tudomány* Héber Biblia köré szerveződő, annak valamely részét, könyvét vagy egészét eltérő nézőpontokból vizsgáló tematikus blokkja a következőképpen épül fel.

Biró Tamás *Ki metélte körül Ábrahámot? Bibliaértelmezés a kognitív vallástudomány szempontjából* című tanulmányában egy kortárs vallástudományi irány, a kognitív vallástudomány szemléletét, fogalmait és módszereit alkalmazza az Ábrahám körülmetélése-történetre (1Móz 17). Az ókori bibliatudomány kérdéskörét Koltai Kornélia *A költői szabadság korlátozása: Ámósz könyve és az Ámósz-targum összehasonlításának tanulságai* című tanulmányában egy konkrét bibliai könyv ókori, késő ókori zsidó arámi fordításának bemutatásával illusztrálja, mégpedig oly módon, hogy néhány kiválasztott szövegrész nyelvi-irodalmi összehasonlító elemzését nyújtja, történelmi-társadalomtörténeti kitekintéssel. Zsom Dóra *A Zsoltárok mágikus használata: Simmus tehillim-kéziratok az MTA Kaufmann gyűjteményében* című tanulmánya a középkorba vezet át bennünket. Ekkora datálják ugyanis a Zsoltárok könyve mágikus felhasználását ismertető műnek a keletkezését, amelynek különféle kéziratait a világhírű Kaufmann-gyűjtemény (MTA Könyvtár) is őrzi. A tanulmány a mű ismertetését és a kéziratok leírását is tartalmazza. Végül Bányai Viktória *Meggyalázott tóratekercek két felmérés tükrében* című írása a 20. századi magyar történelem eddig feltáratlan területébe enged bepillantást, egy, már publikált 1945-ös felmérés és egy, még publikálatlan, 1956-ban kelt levéltári anyag felhasználásával. A tanulmány a holokausztban meggyalázott tóratekercek témáját a vidéki és a szórványban élő (túlélő) közösségek beszámolóí alapján járja körül.

A héber szavak átírásánál a következő elvet alkalmazzuk: a magyar köznyelvbe bekerült szavakat a megszilárdult hangalakjukban, a magyar helyesírás szabályai szerint közvetítjük, egyéb szavak esetén pedig felekezetszemélyes használatot követünk, amely tanulmányonként esetlegesen eltérő, de tanulmányokon belül egységes hang- és betűmegfeleltetésű rendszeren alapul. A tanulmányok sajátos átírási rendszere mögött a vonatkozó korszakokkal foglalkozó szakirodalmak átírási konvenciói húzódnak.

A *Magyar Tudomány*ban való bemutatkozás lehetőségének azért is örülünk, mert kutatásaink – ahogy erre fent már utaltam – a szűk szakmaiságon túlmutató, közös kulturális tudásra támaszkodnak. Az Ószövetséget/Tanakhot több-kevesbé mindenki ismeri, a zsidó–keresztény kultúrkörben mind a mai napig

referenciaként szolgál, közösségi és egyéni szinten egyaránt, akár szigorúbb, vallási, akár csak lazább, kulturális vonatkozásról legyen is szó. Reméljük, hogy írásainkkal sikerül bizonyítanunk: a hebraisztikai-judaisztikai tudományos kutatások nemcsak elméleti síkon hasznosak, hanem gyakorlati jelentőségük is van. Az újabb kritikai módszereknek és vizsgálatoknak köszönhetően ugyanis számos, eddig ismeretlen jelentésrétege tárul föl a szövegnek, illetve a szöveg köré szerveződő vallási-kulturális hagyományoknak, amely a bibliaértelmezésre és napjaink vallásgyakorlatára vagy akár csak szekuláris világlátásunkra is hatással lehet.

Bízunk benne, hogy tematikus blokkunkkal sikerült érdekes, közérthető és tudományos értelemben is értékes egységet összeállítanunk, amely sokakhoz elviszi a hebraisztikai-judaisztikai kutatások hírét és a Héber Bibliát magát.